

наголошував, що вивчення мови іноземної мови (чи латиської, чи будь якої іншої) повинно базуватися на природному матеріалі з використанням образів. Саме положення Коменського стали основоположними для асоціативних методів навчання іноземних мов, які тісно пов'язані з інтенсивними методами навчання, метою яких є освоєння якнайбільшого об'єму навчального матеріалу за найкоротший період. У статті описані асоціативні методи навчання (метод графічних асоціацій, метод фонетичних асоціацій, метод асоціативних полів, комплексний асоціативний метод та інші асоціативні методи), які забезпечують реалізацію цієї мети. Ці методи допомагають учням переборювати труднощі у процесі засвоєння іноземної мови. Особлива увага приділена у статті методу асоціативних символів. Цей метод покращує сприйняття і відтворення інформації, базується на здатності дітей фантазувати і творити. Він дає можливість дітям разом з учителем створювати образи великої кількості лексичних одиниць і граматичних явищ за допомогою багатой дитячої уяви.

Ключові слова: іноземні мови, Коменський, інтенсивні методи навчання, асоціативні методи навчання, метод асоціативних символів.

УДК 028.5/.6.01:373.091.212-057.874](045)

Світлана Парфілова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-9582-4306

Ольга Шаповалова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-8888-591X

Юлія Зарвна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-5458-1635
DOI 10.24139/2312-5993/2022.05/106-116

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розкрито сутність поняття «читацька самостійність» молодших школярів. Розглянуто низку сучасних підходів до вирішення проблеми формування читацької самостійності учнів. Установлено залежність ефективного формування читацької самостійності молодших школярів від урахування їх вікових та індивідуальних особливостей, взаємозв'язку між реальними можливостями учнів і вимогами, які ставить перед ними суспільство. Методологічну основу становлять теорії самоаналізу і розвитку особистості. Проведена дослідна робота засвідчила, що сформована читацька самостійність сприяє становленню інтересу учнів до книжки, формує вміння повноцінного сприймання літературних творів.

Ключові слова: читацька самостійність, молодші школярі, формування, інтернет-ресурси, позакласне читання, урок, сприймання, літературні твори.

Постановка проблеми. Реалії сьогодення вимагають від особистості сформованості навичок самостійності, що є однією з передумов її інтелектуального і духовного розвитку, формування

високих естетичних ідеалів, активної життєвої позиції. Художня література виступає засобом виховання такої особистості. Проте сучасні учні в умовах поширення інтернету втрачають інтерес до читання книг. Все менше молодших школярів, які відвідують бібліотеки або читальні зали. Саме тому, актуальною стає проблема літературного розвитку особистості через формування основ читацької самостійності.

Аналіз актуальних досліджень щодо проблеми формування читацької самостійності молодших школярів показав, що проблема позитивного ставлення учнів до самостійного вирішення освітніх завдань перебуває на перетині інтересів психології та педагогіки. Різні аспекти проблеми формування читацької самостійності молодших школярів науковці обґрунтовують за такими напрямками: проблеми формування читацької самостійності молодших школярів (Г. Підлужна, О. Богданова, О. Джежелей, А. Коваль, Є. Мороз, Н. Светловська); роль художніх творів у розвитку особистості (Ф. Бугайко, М. Нечкіна, В. Сухомлинський); особливості сприймання літературних творів (В. Давидов, Н. Жинкін, І. Підласий, І. Тихомирова); виховання культури читання (С. Поварнін, М. Рубакін, Н. Чепелєва). Дослідження ефективності методики формування самостійної читацької діяльності в учнів знайшли відображення в наукових працях М. Бунакова, Є. Виноградової, Н. Волошиної, Н. Дружиніної, Н. Житомирової, Б. Шереметьєвського та ін.

Мета статті – розкрити сутність поняття «читацька самостійність» молодших школярів, розглянути сучасні підходи до вирішення проблеми формування читацької самостійності молодших школярів.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано такі методи: теоретичний аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду; педагогічні спостереження; аналіз шляхів формування читацької самостійності учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Вивчення теоретичних засад формування самостійності особистості сприяло виявленню різних підходів до самої проблеми й до ключового поняття дослідження – «читацької самостійності».

У психологічній енциклопедії самостійність тлумачиться як «вольова якість особистості, що характеризується двома чинниками: сукупністю засобів – знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов

здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, що з'являються в процесі діяльності» (Психологічна енциклопедія, 2006, с.387).

У педагогічній науці немає єдиного розуміння сутності даного поняття.

Самостійність розглядається педагогами в різних аспектах: як характеристика особистості, як дія і як метод. Часто «самостійність» замінюється синонімом «самостійна робота», що більш характерно для процесу навчання (Савченко, 2002).

Ми вважаємо, що самостійність молодших школярів є важливою якістю особистості, адже від неї залежить процес розвитку і становлення школяра: буде він брати активну участь у розв'язанні різних життєвих ситуацій або буде просто пасивним спостерігачем.

Реорганізація шкільної освіти, реформування змісту навчання передбачає вже на рівні початкової школи введення курсу «Читання і література». Успішне розв'язання завдань з цього предмету, а саме: розвиток інтересу молодших школярів до читання, ознайомлення їх з багатоманітністю тематики і жанрів дитячої літератури, формування читацької самостійності — великою мірою залежить від поліпшення методів і засобів залучення учнів до самостійної роботи з книжкою.

Як стверджують науковці і педагоги О. Джежелей, А. Коваль, А. Макаренко, О. Савченко, Л. Сенчуріна, самостійне читання дитини спрямовується здебільшого школою. Від учителів початкових класів залежить, як будуть організовані уроки позакласного читання, що покликані ввести молодших школярів у цікавий і захоплюючий світ дитячої літератури; чи стануть учні активними читачами, здатними до усвідомленого вибору книжки, чи залишаться байдужими до літератури. Завдання учителя — забезпечувати педагогічне керівництво самостійним читанням учнів та формувати у них основи читацької самостійності (Сенчуріна, 2013).

У теоретичному плані заслуговують на увагу статті А. Макаренка: «Виховне значення дитячої літератури» та «Стиль дитячої літератури». У них автор глибоко розкрив питання значення дитячої літератури й особливостей її стилю. Він гаряче сперечався та полемізував з тими, хто намагався «засушити» твори для дітей, рекомендував створювати доступні, з великою кількістю ілюстрацій, дитячі книжки. Л. Сенчуріна підтримує висловлювання А. Макаренка про те, що дитяча книжка повинна бути цікавою та життєрадісною за змістом і яскравою та привабливою за формою (Сенчуріна, 2013, с. 119).

Науковці розглядають читацьку самостійність — як «добровільне, індивідуальне читання учнів без безпосередньої допомоги вчителя, бібліотекаря, батьків, друзів, яке спрямоване на здійснення свідомого вибору книги, її читання та міркування, відповідні висновки з огляду на прочитане» (Коваль, 2009, с. 175).

На думку Г. Підлужної, «читацька самостійність — це особистісна якість, яка характеризується: наявністю в читача мотивів, що спонукають його звертатися до книжок; сформованістю знань, умінь і навичок, що дають йому можливість, звертаючись до книжок, ефективно реалізувати свої бажання у відповідності з особистою необхідністю» (Підлужна, 2018, с. 112–116).

Психофізіологічні особливості формування читацької самостійності молодших школярів та сприймання ними мистецьких явищ знайшли відображення в наукових працях Л. Виготського, О. Леонт'єва, Н. Молдавської, О. Никифорова. Ефективність формування читацької самостійності молодших школярів, як зазначають науковці, залежить від урахування вікових та індивідуальних особливостей особистості, взаємозв'язку між реальними можливостями учня і вимогами, які ставить перед ним суспільство.

Отже, під читацькою самостійністю молодших школярів ми розуміємо стійку потребу до читання та здатність усвідомленого вибору книжок різних за тематикою та жанровими формами.

Першооснови літературної освіти молодших школярів досліджували вчені М. Волошина, П. Мазуркевич, У. Неділько, Б. Степанишина, вказуючи на проблему формування у молодших школярів стійкого інтересу до самостійного читання, пошук оптимальних шляхів і методів залучення учнів до самостійної роботи з книжкою.

Питання роботи молодших школярів з книжкою та важливі аспекти методики читання розглядали вітчизняні науковці Л. Іванова, О. Савченко, М. Скрипченко, М. Наумчук, Г. Ткачук та ін. У працях цих авторів теоретично обґрунтовано і практично перевірено систему формування читацької самостійності молодших школярів. Науковець О. Савченко, зокрема, звертає увагу на застосування в освітньому процесі початкової школи спеціальних уроків роботи з дитячою книжкою, на яких основним навчальним матеріалом є книжка; обґрунтовує основні вимоги до позакласного читання, розглядає шляхи вдосконалення уроків класного і позакласного читання у їх взаємозв'язку (Савченко, 2017, с. 34-39).

Типи і структуру уроків позакласного читання, методика читацької підготовки молодших школярів (за класами), доцільність уведення різних етапів позакласного читання відповідно рівню читацької підготовленості молодших школярів визначено науковцем Л. Івановою (Іванова, 2008, с. 224 -255).

Незважаючи на актуальність означеної проблеми, питання формування читацької самостійності молодших школярів не знайшло належного відображення у працях сучасних науковців і стає особливо актуальним в час комп'ютеризації. Неконтрольований з боку дорослих перегляд молодшими школярами різних комп'ютерних матеріалів, захоплення комп'ютерними іграми гальмує інтелектуальний, мовленнєвий і творчий розвиток учнів, негативно впливає на формування їх загальнолюдських якостей. Протидіяти цьому можливо, якщо залучати молодших школярів до практичного застосування інтернет-ресурсів, зокрема веб-квестів (Сенчуріна, 2013).

Як зазначає сучасний педагог О. Думишинець, «школа для того, щоби вчити вчитися, вчити застосовувати інструменти, знання, навички в будь-якій ситуації» (Думишинець, 2017). Науковець О. Петренко звертає увагу, що вчителі початкових класів повинні мотивувати прагнення молодших школярів до самостійного читання та задоволення пізнавальних інтересів через перегляд комп'ютерних програм, ігор. Як зауважує педагог, «сьогоднішні діти тягнуться до комп'ютерних технологій, як свого часу старше покоління до книги, а середнє до кінематографа і телебачення. Це наслідок сьогодення: кожна доба має свої засоби самовираження. Проте не слід забувати, що ігнорування здобутків минулого щодо книжкової культури та історичних коренів є таким же небезпечним, як і їх міфологізація...» (Петренко, 2000, с.61-64).

Психологи Д. Ельконін та В. Давидов підкреслювали виняткову важливість використання мережі «Інтернет» для учнів молодшого шкільного віку. Проте, на думку О. Думишинця, крім уміння користуватися інтернетом, молодші школярі повинні «розуміти сам процес — як працює програма і для чого вона створена» (Думишинець, 2017).

Для вирішення означених завдань, у нормативних документах останніх років, як-то: Концепція літературної освіти, Державна національна програма «Освіта», «Початкове вивчення основ володіння персональним комп'ютером», «Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти» пропонується введення в освітній процес початкової школи уроків позакласного читання з використанням

медіатекстів. Як зазначено у Державному стандарті початкової загальної освіти, у процесі навчання «відбувається становлення читача, що здатний до самостійної читацької, творчої діяльності, здійснюється його мовленнєвий, літературний, інтелектуальний розвиток, формуються морально-естетичні уявлення і поняття, збагачуються почуття, виховується потреба в систематичному читанні» (Державний стандарт початкової освіти, 2018, с. 11). У документі не тільки визначено досягнення здобувача початкової освіти у мовно-літературній освітній галузі, а ще закладено ідею медіаграмотності молодших школярів, здатних здійснювати пошук необхідної інформації у інформаційних ресурсах, висловлювати до неї своє ставлення і створювати власні медіапродукти.

У Методичних рекомендаціях щодо організації освітнього простору НУШ звертається увага на те, що «освітній простір Нової української школи не обмежується питаннями ергономіки. Організація освітнього простору навчального кабінету потребує широкого використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення навчального обладнання» (Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору НУШ, 2018).

Опрацювання та аналіз сучасних державних документів з означуваної проблеми свідчить, що для формування читацької самостійності молодших школярів відводяться уроки позакласного читання та спеціальні уроки з використанням інтернет-ресурсів на яких «учні пояснюють зміст і форму медіатекстів», «створюють прості візуальні медіапродукти», користуються електронними книжками (аудіокнижка, онлайн-радіо), комп'ютерними іграми, розробленими за мотивами відомих дитячих книжок (Типова освітня програма для 3-4 класів НУШ, 2021, с. 12). За Концепцією Нової української школи наскрізне застосування ІКТ в освітньому процесі має стати інструментом формування в учнів умінь знаходити, подавати дані за допомогою цифрових пристроїв; створювати інформаційні продукти для ефективного розв'язання проблем, творчого самовираження, спілкування та співпраці. Це потребує впровадження сучасних технологій, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів. Однією з таких сучасних технологій, як стверджують науковці М. Кадемія, О. Шестопалюк, є квест-технологія, яка «допомагає учню знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, систематизувати, вирішувати поставлені задачі, розвивати

пізнавальну діяльність та формувати ключову компетентність учня» (Кадемія, Шестопалюк, 2013).

Важливим у контексті нашої наукової проблеми є монографічне дослідження Г. Підлужної. Спираючись на результати її дисертаційного дослідження, можна зробити висновок, що у більшості молодших школярів недостатній рівень знань і умінь, які дають можливість читати книжки за власним усвідомленим вибором. Як причину, науковець називає «відсутність системного підходу до організації й проведення уроків класного і позакласного читання та недотримання на цих уроках психолого-педагогічних і методичних умов, що враховують вимоги сьогодення» (Підлужна, 1999).

Читацька самостійність молодших школярів формується у процесі читацької діяльності під час безпосередньої взаємодії з дитячими книжками. Особливості цього процесу досліджені науковцем Н. Светловською, яка теоретично обґрунтувала систему формування у молодших школярів умінь і навичок самостійної роботи з книжкою. Науковець вважає доцільним організацію спеціальних уроків позакласного читання, як основної форми керівництва самостійним читанням, на яких основним навчальним матеріалом повинна бути книжка. Н. Светловська пропонує системну роботу з формування читацької самостійності молодших школярів проводити за такими параметрами: зміст навчального матеріалу, структура та форма уроків, використання оптимальних методів навчання (Светловська, 2003, с.10-18).

Особливостям виховання читача як особистості присвячена робота Н. Джежелей, що має важливе значення для нашого дослідження, оскільки науковець розглядає методичні аспекти формування читацької самостійності молодших школярів. Саме сформованість навичок самостійної роботи з книжкою, на думку автора, є «важливим аспектом у підготовчому періоді, так як пробуджує у школярів інтерес до дитячої книги, сприяє бажанню самостійно з нею спілкуватися» (Джежелей, 1994, с. 12-14).

Серед основ читацької самостійності науковець Г. Коваль виділяє такі уміння школярів: орієнтуватись у книжковому світі, вибирати для читання художні твори відповідно до своїх літературних уподобань, інтересів; повноцінно сприймати твір, правильно, швидко, виразно, свідомо його читати; осмислювати і відтворювати зміст прочитаних творів, висловлювати своє ставлення до прочитаного,

тобто формувати здатність самостійно засвоювати з прочитаного найкраще і найцінніше (Коваль, 2009, с. 175).

Як стверджує Г. Підлужна, «знання книг, є повноцінною основою, надійною гарантією і об'єктивним показником читацької самостійності» (Підлужна, 2018). На думку науковця, провідну роль у вирішенні проблеми розвитку читацької самостійності молодших школярів відіграють два компоненти: цілеспрямована підготовка вчителя до проведення уроків позакласного читання у світлі сучасних вимог та введення в структуру уроків позакласного читання системи компетентнісно спрямованих вправ (Підлужна, 2018, с. 112-116). Тому завданням вчителів початкової школи є «забезпечення педагогічного керівництва самостійним читанням учнів, створення на уроках класного і позакласного читання відповідних психолого-педагогічних і методичних умов для формування у молодших школярів основ читацької самостійності» (Подановська, 2012).

Однак дослідження науковців засвідчують, що часто уроки позакласного читання замінюються звичайними уроками читання, коли більша частина часу відводиться на формування навички читання, а не на удосконалення системи виховання школярів-читачів відповідно до вимог сьогодення.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, якою б не була форма проведення уроків читання, змістом їх є реалізація основного завдання — формування читацької самостійності, яке зумовлює спрямованість на такі цілі: сприяти становленню інтересу учнів до книжки; ознайомлювати молодших школярів з дитячою літературою в багатоманітності її тематики, жанрових форм; розвивати комплекс бібліотечно-бібліографічних знань, умінь вибирати книжку за власними смаками та уподобаннями; формувати вміння повноцінного сприймання школярами літературних творів, навчати осмислювати і відтворювати їхній зміст, висловлювати елементарні оцінні судження щодо прочитаного; формувати морально-етичні уявлення і почуття, збагачувати соціальний досвід.

Подальших наукових розвідок потребує питання вивчення мети, змісту, методів і форм реалізації читацької самостійності на уроках різного типу та різної предметної спрямованості в початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України [від 24 липня 2019 р. № 688](#)) (2019) (State standard of

- primary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2018 No. 87 (as amended by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 24, 2019 No. 688) (2019)). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.*
- Джежелей, О. В. (1994). Літературна освіта молодших школярів. *Початкова школа, 1, 12-14* (Dzhezhelei, O. V. (1994). Literary education of junior schoolchildren. *Primary school, 1, 12-14*).
- Думишинець, О. В. (2017). Використання технологій і програмування – як навчати цього в школі. ГО «Смарт Освіта» у партнерстві з Міністерством освіти і науки України для комунікації реформи «Нова Українська Школа» (Dumyshynets, O. V. (2017). *Using technology and programming – how to teach it in school. NGO “Smart Education” in partnership with the Ministry of Education and Science of Ukraine for the communication of the “New Ukrainian School” reform*). Retrieved from: <https://nus.org.ua/articles/vykorystannya-tehnologij-i-programuvannya-yak-navchaty-tsogo-v-shkoli>.
- Іванова, Л. І. (2008). Літературна освіта молодших школярів. *Методика читання: навч. посіб.* Тернопіль: Навчальна книга – Богдан (Ivanova, L. I. (2008). *Literary education of junior schoolchildren. Methodology of reading: teaching manual*. Ternopil: Educational book - Bohdan).
- Кадемія, М., Шестопалюк, О. (2013). *Веб-квест у підготовці майбутніх учителів: навч.-метод. посіб.* Вінниця: ТОВ Фірма «Планер» (Kademiia, M., Shestopaliuk, O. (2013). *Web quest in the training of future teachers: teaching manual*. Vinnytsia: “Planer” LLC).
- Коваль, Г. П., Іванова, Л. І., Суржук, Т. Б. (2009). *Методика читання: навч. посіб.* Тернопіль: Навчальна книга – Богдан (Koval, H. P., Ivanova, L. I., Surzhuk, T. B. (2009). *Methodology of reading: teaching manual*. Ternopil: Educational book - Bohdan).
- Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи. Додаток до наказу МОН від 23.03.2018 № 283 (2018) (Methodological recommendations on the organization of the educational space of the New Ukrainian School. Addendum to the order of the Ministry of Education, Culture, Sports and Science dated March 23, 2018 No. 283 (2018)). Retrieved from: <https://edu-post-diploma.kharkov.ua/?new>.*
- Петренко, О. (2000). Феномен української дитячої книги. *Рідна школа, 11, 61-64* (Petrenko, O. (2000). The phenomenon of the Ukrainian children’s book. *Native school, 11, 61-64*).
- Підлужна, Г. (1999). *Розвиток читацької самостійності молодших школярів* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Київ, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Pidluzhna, H. (1999). *Development of reading independence of junior schoolchildren* (PhD thesis). Kyiv, National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov).
- Підлужна, Г. В. (2018). Компетентнісний підхід до розвитку читацької самостійності учнів 3-4 класів. *Книга в академічному дискурсі: філологічний, методичний та мистецтвознавчий аспекти: зб. наук. праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*, (сс. 112-116). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка (Pidluzhna, H. V. (2018). Competence approach to the development of reading independence of pupils of grades 3-4. *The book in academic discourse: philological, methodological and art history*

aspects: coll. of scientific papers based on the materials of the Ukrainian Scientific-Practical Internet Conference, (pp. 112-116). Zhytomyr: Publication of Zhsu named after I. Franko).

- Подановська, Г. (2012). Психолого-педагогічні та методичні умови формування основ читацької самостійності молодших школярів. *Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал*, 6, 252. Львів: «Львівська політехніка» (Podanovska, H. (2012). Psychological-pedagogical and methodological conditions for the formation of the foundations of reading independence of junior schoolchildren. *Pedagogy and psychology of professional education: scientific and methodological journal*, 6, 252. Lviv: "Lviv Polytechnic"). Retrieved from: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/24040/1/13-96-102.pdf>.
- Савченко, О. Я. (2017). Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. *Початкова школа*, 4, 34-39 (Savchenko, O. Ya. (2017). Literary reading: interactive methods and techniques. *Primary school*, 4, 34-39).
- Савченко, О. Я. (2002). *Навчання і виховання учнів 1 класу: метод. посіб. для вчителів*. Київ: «Початкова школа» (Savchenko, O. Ya. (2002). *Education and upbringing of 1st grade pupils: method. manual for teachers*. Kyiv: "Primary School").
- Савченко, О. Я. (ред.) (2021). *Типова освітня програма для 3-4 класів НУШ* (Savchenko, O. Ya. (Ed.) (2021). *A typical educational program for 3-4 grades of NUS*). Retrieved from: <https://idea-teacher.com.ua/e-lib/navchalno-metodychniposibnyky/pedagogichnym-pracivnykam/>.
- Светловская, Н. Н. (2003). Обучение чтению и законы формирования читателя. *Начальная школа*, 1, 10-18 (Svetlovskaja, N.N. (2003). Teaching reading and the laws of reader formation. *Elementary school*, 1, 10-18).
- Сенчуріна, Л. Є. (2013). А. С. Макаренко про виховну роль дитячої літератури. *Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти XXI століття: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Суми, 11-12 березня 2013 року)*. Суми: Сум ДПУ імені А.С. Макаренка (Senchurina, L. Ye. (2013). A. S. Makarenko on the educational role of children's literature. *The creative heritage of A. S. Makarenko in the context of the innovative development of education of the 21st century: materials of the Ukrainian scientific-practical conference with international participation (Sumy, March 11-12, 2013)*. Sumy: Sumy SPU named after A.S. Makarenko).
- Степанов, О. М. (уклад.) (2006). *Психологічна енциклопедія*. Київ: «Академвидав» (Stepanov, O. M. (Ed.) (2006). *Psychological encyclopedia*. Kyiv: "Akademvydav").

SUMMARY

Parfilova Svitlana, Shapovalova Olha, Zarovna Yulia. Modern approaches to the formation of reading independence of junior schoolchildren.

The article reveals the essence of the concept of "reading independence" of junior schoolchildren. A number of modern approaches to solving the problem of forming pupils' reading independence were considered. The dependence of the effective formation of reading independence of junior schoolchildren on taking into account their age and individual characteristics, the relationship between the real possibilities of pupils and the requirements that society sets before them are established. The methodological basis is the theory of introspection and personality development. The conducted research has proved that the formed reading

independence contributes to the formation of pupils' interest in books, forms the ability to fully perceive literary works.

The reading independence of junior schoolchildren is considered as a persistent need for reading and the ability to consciously choose books of different themes and genre forms.

The problem of forming junior schoolchildren's reading independence becomes especially urgent in the era of computerization. The uncontrolled process of viewing various computer materials by children, their fascination with computer games inhibits their intellectual, speech and creative development. An antidote to this phenomenon can be involvement of pupils in the practical use of Internet resources, in particular web quests. In order to increase the level of formation of reading independence of junior schoolchildren, extracurricular reading lessons and special lessons using Internet resources are held. Pupils' reading independence is formed in the process of reading activity during direct interaction with children's books.

The main skills of pupils' reading independence are the ability to navigate in the book space and choose works for reading according to their preferences; the ability to fully perceive a work of art and read it correctly, consciously and expressively; to understand and reproduce the content of the read works, to express one's attitude to those that have been read, to learn the best and most valuable from it.

The issue of studying the purpose, content, methods and forms of implementation of reading independence in lessons of different types and different subject orientations in primary school requires further study.

Key words: *reading independence, junior schoolchildren, formation, Internet resources, extracurricular reading, lesson, perception, literary works.*

УДК: 378.147.091:616.31

Тетяна Хвалибога

Тернопільський національний медичний університет імені

І. Я. Горбачевського

ORCID ID 0000-0003-2160-4535

Олена Біда

Закарпатський угорський інституту ім. Ференца Ракоці II

ORCID ID 0000-0002-0448-0852

Наталія Казакова

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ORCID ID 0000-0003-1499-3448

Оксана Шквир

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ORCID ID - 0000-0003-0683-6557

DOI 10.24139/2312-5993/2022.05/116-124

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх лікарів-стоматологів, розвиток їх здатності до ефективних дій з мінімальним відсотком помилок – мета реформування сучасної системи вищої медичної освіти України. У статті симуляційне навчання виокремлено як обов'язковий компонент у професійній підготовці, що використовує модель професійної